

Vill du också ha svar på en språkfråga?
Ring Språkrådet: 0200-29 55 55, måndag,
onsdag, fredag 10-12. Eller mejla:
sprakfragor@sprakochfolklommen.se

3

FRÅGOR OM SPRÅKET

Språkröniker: Nya ord för gamla företeelser

I huset där jag bor har vi en Facebookgrupp för alla grannar – ni vet där man kan skriva om man behöver hjälp med att vatna blommorna, låna en slagbort eller vill klaga på ludd i torktumlaren i tvättstugan. Nyligen skrev en granne och förklarade att de hade fått fel leverans av mat och att det därför fanns oekologiska ägg att hämta om någon ville ha. *O-ekologiska* ägg. Alltså icke-ekologiska. Eller vanliga ägg, som jag kanske skulle ha kallat dem.

Förutom att det fick mig att känna mig som en förtappad själ när jag började tänka på de mängder av oekologiska ägg jag satt i mig i mina dagar, så fick meddelandet mig att fundera lite på prefixet. Alltså det lilla *o-*et innan *ekologisk*, som markerade att ekologiska ägg är, eller i alla fall borde vara, normen. Fatt sammankopplat (nåja) med *o-är-ko* – i alla fall vad poängen för den här krönikan beträffar. *Ko* framför *mjölk* blir nämligen *komjolk*, och det blev jag omedd att inhandla för inte så länge sedan. Att jag inte ombads köpa *mjölk*, rätt och slätt, berodde väl på att jag förväntades norpa åt mig någon havrevariant om jag inte fick tydliga direktiv.

Den här typen av nya ord för gamla företeelser kallas ibland *retromyer*. Andra exempel är *tjock-tv* och *isbandy*. Och sedan fotboll började spelas på *konstgräs* kan det i vissa sammanhang vara viktigt att påpeka när underlaget faktiskt är *naturligt gräs*. Naturligt är det också att språket på detta vis följer samhällsutvecklingen och även att det som tidigare betraktats som det ovanliga i vissa kretsar kan bli den språkliga normen. Språket är ju som bekant dynamiskt, men också personligt: När jag var liten refererade jag och min lillebror till exempel till de tråkiga programmen på tv som *o-tecknade*, eftersom de inte var tecknade, utan innehöll riktiga människor hämtade från verkligheten.

Dagens språkliga verklighet ser ut som så att vissa – exempelvis mina grannar – anser att ekologiska ägg är normen, och att vissa – exempelvis veganer – oftare pratar om *komjolk* än andra, exempelvis köttätare (eller *icke-veganer*, som man också skulle kunna kalla dem).

Karin Skagerberg
Redaktör på Språktidningen
karin@spraktidningen.se

Komjolk, eller kansen någon
havrevariant? Foto: Imo Flow/Pixabay

Av och till gäller för regissören

Jag ska skriva om en person som har registrerat tv-produktioner. Jag vill undvika anglicismkänslan i *regissören* av som jag ser ibland i bioannonser. Men vad är gängse preposition här? *Regissören för* eller *kanske regissören till*? Staffan

● *Regissör* av något eller *regisser* för något, enligt konstruktionsordboken Svenskt språkbruk. I tidsningsartiklar är *regisser* för den vanligaste varianten, men även *till* används mycket. Ett annat alternativ är att formulera om och skriva till exempel *som regisserat*.

Ingrid Olsson

Både Pitebor och Piteåbor i Piteå

Skriver man *Piteåbo*, *Pitebo* eller *pitebo* om dem som bor i *Piteå*? Robin

● Vi rekommenderar *Piteåbo* eller *Pitebo*, med stor begynnelsebokstav. Samma rekommendation gäller sammansättningar med andra ortnamn som i skrift slutar på *-å*: *Luleåbo* eller *Lulebo*, *Skellefteåbo* eller *Skelleftebo*, *Umeåbo* eller *Umebo* etcetera. Formerna med *-å* överensstämmer med hur ortnamnen stavas i modern svenska och med hur andra sammansättningar med ortnamn och *-bo* skrivs: *Malmöbo*,

Uppsåbo och så vidare. Formerna med bara *-e* är i många fall också etablerade i standardsvenska och ligger ofta närmare hur ortnamnen uttalas i dialekterna. Ola Karlsson

Egen förstärker en personlig sfär

Jag har i tidningar stött på ett sätt att skriva som jag uppfattar som en tautologi och felaktigt: "Hon blev ränad i sitt eget hem". På franska, till exempel, kan man säga *mon appartement à moi* ('min egen lägenhet') för att betona ägandet, men inte på svenska väl? Charlotta

● Det är inte fel att skriva eller säga så. Det är vanligt även i svenskan. Snarare är det fråga om en förstärkning. I det exempel som du tar upp vill sannolikt journalisten förstärka en känsla av inkräktande på den privata sfären. Det fungerar likadant som i franskan. För att betona ägandet kan man till exempel säga: "Det är min egen mobil, inte min jobbmobil", "Det är min egen lägenhet."

Karin Fries

Veckans språkfrågor publiceras i samarbete med Språktidningen och Språkrådet. Du kan få svar på många andra språkfrågor i Språkrådets Frågelådan: isof.se/frageladan. Där finns även kontaktinformation till Språkrådet.